

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B: 1. All questions are compulsory
2. Figures to the right indicate full marks.

1. A. Fill in the blanks by choosing the correct option (any 08) 08
- In the state of _____, the number of farmers suicide is the highest
(Bihar, Orissa, Maharashtra)
  - As per the new industrial policy, 1991, licensing is required only in _____ industries.
(five, six, seven)
  - _____ rights aim at personal good of an individual as well as that of the community
(Fundamental, Natural, Religious)
  - Human rights have _____ application.
(Limited, Universal , Maximum)
  - The _____ is a layer of gases surrounding our planet.
(Hydrosphere, Biosphere, Atmosphere)
  - Acid rain is one of the harmful effects of _____ pollution.
(Air, Land, Water)
  - _____ means pre-judgement.
(Violence, Stereotypes, Prejudice)
  - _____ arises when goal directed behavior is blocked
(Anger, stress, frustration)
  - _____ helps to develop the power of concentration.
(Meditation, social support, physical exercise)
  - The _____ needs lie at the highest level of the hierarchy of Maslow's Need Hierarchy Theory.
(Esteem, Social, self-actualization)
- 1) State whether the following statements are True or False (any 07) 07
- Forced migration may also be called as forced displacement
  - IT has made communication expensive and complex
  - Freedom of speech and expression may also include defamation
  - The fundamental rights are absolute
  - Natural environment provides renewable sources of energy
  - The composition of environment is the same everywhere
  - Regionalism is the only cause of aggression and violence
  - Type B personality generally engages in instrumental aggression
  - Smoothing refers to accommodating other party's interest
  - Win-win strategy is to solve a problem and not to shift the blame an other
2. Explain the concept of migration & its causes and effects. 15
- OR**
- Briefly describe the role of corporate farming in India.
3. Define Human rights? Describe the significance and characteristics of human rights. 15
- OR**
- "Environment is a natural capital, connected to the quality of human life". Comment.

(P.T.O)

4. What are the agents of socialization?

15

OR

Discuss the cause of individual's stress.

5. Enumerate on strategies for coping with conflicts.

15

OR

Write short notes on (any 03)

- i. Liberalization
- ii. Right to freedom of religion
- iii. Types of Ecosystem
- iv. Significance of values
- v. Coping with stress

[वेळ: २ ½ तास]

[गुण:७५]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
  2. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवतात.
  3. आवश्यकता वाटल्यास इंग्रजीमधील प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.१ अ) योग्य पर्याय वापरून गाळलेल्या जागा भरा.

- i) _____ या राज्यात सर्वात जास्त शेतकऱ्यांच्या आत्महत्या झाल्या आहेत.
(बिहार, ओडीसा, महाराष्ट्र)
  - ii) १९९१ च्या नवीन औद्योगिक धोरणानुसार फक्त _____ उद्योगांकरता परवाने घेण्याची आवश्यकता आहे.
(५, ६, ७)
  - iii) _____ हक्कांचे उद्दिष्ट व्यक्तीबरोबरच समाजाचेही हित जपणे, हे असते.
(मुलभूत, नैसर्गिक, धार्मिक)
  - iv) मानवी हक्क _____ उपयोगात येतात.
(मर्यादित स्वरूपात, सार्वत्रिक, आधिकतम)
  - v) आपल्या ग्रहाला लपेटणारे वायूंचे पटल म्हणजे _____.
(जलावरण, जीवावरण, वातावरण)
  - vi) आम्लवर्षा हा _____ प्रदूषणाचा एक घातक परिणाम आहे.
(हवा, जमीन, पाणी)
  - vii) निकाला आधीच मत बनवणे म्हणजे _____.
(हिंसा, ठोकताळे, गाठ)
  - viii) उद्दिष्टाने प्रेरित वर्तणुकीला अडथळा निर्माण झाला कि _____ ची उत्पत्ती होते.
(राग, ताण, निराशा)
  - ix) _____ मुळे एकाग्रतेची ताकद विकसित व्हायला मदत होते.
(ध्यान, सामाजिक पाठिंबा, शारिरीक व्यायाम)
  - x) _____ गरजा या मॉस्लोच्या ' गरजांची उतरंड' या सिद्धांताच्या सर्वोच्च स्तरावर असतात.
(स्व-आदर, सामाजिक, आत्मपुर्ती)
- ब) चूक कि बरोबर, ते लिहा (कोणत्याही सात)
- i) बळजबरीने झालेले स्थलांतर याला बळजबरीने केलेले विस्थापन असेही म्हणता येईल
  - ii) माहिती तंत्रज्ञानामुळे संसूचन हे महागडे आणि गुंतागुंतीचे झाले आहे.
  - iii) अभिव्यक्ती स्वातंत्र्यामध्ये बदनामी करण्याचा हक्क सुध्दा अंतर्भूत होऊ शकतो
  - iv) मुलभूत हक्क अमर्यादित आहेत.
  - v) नैसर्गिक पर्यावरण अपारंपरिक उर्जास्त्रोतांचा पुरवठा करते.
  - vi) पर्यावरणाची रचना सगळीकडे सारखीच आहे.

(पुढील पान)

- vii) आक्रमकता आणि हिंसा यांचे एकमेव कारण प्रादेशिकतावाद हे आहे.
 viii) टाईप B व्यक्ती सर्वसाधारणपणे साधनिभूत आक्रमकतेचा वापर करते.
 ix) दुसऱ्या व्यक्तीच्या आकांक्षा इच्छांनाही स्थान देणे याला 'स्मुदिंग' असे म्हणतात.
 x) 'जिंका-जिंका' धोरणामध्ये समस्या सोडविणे अंतर्भूत असते आणि दुसऱ्यावर खापर फोडणे नसते.

२. 'स्थलांतर' हि संकल्पना स्पष्ट करा आणि त्याची कारणे व परिणाम सांगा.

१५

किंवा

भारतात उद्यमी शेतीची भूमिका थोडक्यात स्पष्ट करा.

३. मानवी हक्कांची व्याख्या करा. मानवी हक्कांची वैशिष्ट्ये आणि महत्त्व स्पष्ट करा

१५

किंवा

'पर्यावरण हे मानवी जीवनाच्या स्तराशी जोडलेले नैसर्गिक भांडवल आहे' टिप्पणी करा.

४. सामाजीकीकरणाचे घटक कोणते आहे?

१५

किंवा

व्यक्तीच्या वैयक्तिक ताणाची कारणे यांची चर्चा करा.

५. संघर्षाला तोंड देण्यासाठी उपलब्ध असलेली धोरणे सांगा.

१५

किंवा

थोडक्यात टिप लिहा (कोणत्याही तीन)

- उदारीकरण
- धर्मस्वातंत्र्याचा हक्क
- पर्यावरणीय व्यवस्थेचे प्रकार
- मूल्यांचे महत्त्व
- ताणाबरोबर जुळवून घेणे